

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS KONTROLIERIAUS ĮSTAIGA**

Piliečių iniciatyvinei grupei
El. p. lankstaus.poilsio.iniciatyva@gmail.com

2023-06-26 Nr.(6.1-2023-85)2-596
Į 2023-05-23 Nr. ŠA_SR23_04

Šeimų asociacijai
El. p. asociacijaseimoms@gmail.com

Kopija
LR Seimo Žmogaus teisių komitetui
LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
LR Sveikatos apsaugos ministerijai
Savivaldybėms
Lietuvos savivaldybių asociacijai

**DĖL DIENOS POILSIO ORGANIZAVIMO LIETUVOS IKIMOKYKLINIO /
PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE**

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2023-05-23 buvo gautas Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų dienos poilsio alternatyvų įtvirtinimo (Pietų miego reforma. Poilsio pritaikymas nemiegantiems) iniciatyvinės grupės ir Šeimų asociacijos kreipimasis (reg. Nr.TS-85), reaguojant į informaciją, kad vaikai darželiuose spaudžiami miegoti arba gulėti visą poilsio laiką, ragindami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų steigėjus ir kitas atsakingas institucijas imtis atsakomybes spręsti šią problemą ne individualiu, o sisteminiu lygmeniu - nustatyti lygiavertes įvairaus poilsio formas, atliepančias individualius vaiko poreikius. Kreipimesi, plačiau pristatant susiklosčiusią situaciją, prašoma savivaldybių informuoti apie toliau numatomus veiksmus, įgyvendinant vaikams tinkamas poilsio formas.

2023-06-01 Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje gautas (reg. E-440) Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos persiūstas minėtas kreipimasis nagrinėti pagal kompetenciją.

Nagrinėjamo klausimo kontekste, paminėtinos Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (toliau - Konvencija) nuostatos, įpareigojančios imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu ar tai darytų valstybinės ar, privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, užtikrinti geriausius vaiko interesus bei teikti tokią apsaugą ir globą, kokios reikia vaiko gerovei (Konvencijos 2 str. 1 d.). Svarbu pažymėti, jog Konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje vaikui suteikiama teisė, kad jo ar jos interesai būtų vertinami (ir į juos būtų atsižvelgiama) kaip pagrindinis prioritetas visuose su juo ar ja susijusiuose veiksmuose ir sprendimuose, tiek viešojoje, tiek privačioje sferoje.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas, komentuodamas vaiko teisę pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus pažymėjo¹, jog vaiko interesų sąvokos paskirtis - užtikrinti visapusišką ir veiksmingą naudojimąsi visomis Konvencijoje pripažintomis teisėmis bei visokeriopą vaiko raidą. Komitetas tuo pačiu pažymėjo, jog vaiko interesų sąvokos turinį reikia nustatyti kiekvienu atveju atskirai. Atitinkamai vaiko interesų sąvoka yra lanksti ir pritaikoma. Ją reikia koreguoti ir apibrėžti individualiai, remiantis konkrečia atitinkamo vaiko ar vaikų situacija, atsižvelgiant į jų asmeninį kontekstą, situaciją ir poreikius. Priimant individualius sprendimus, vaiko interesus reikia vertinti ir nustatyti įvertinus konkrečias konkrečias vaiko aplinkybes. Priimant kolektyvinius sprendimus, pvz., leidžiant įstatymus, vaikų apskritai interesus reikia vertinti ir nustatyti įvertinus konkrečios grupės ir (arba) vaikų apskritai aplinkybes. Abiem atvejais vertinimą ir nustatymą reikia atlikti visiškai gerbiant teises, nurodytas Konvencijoje ir jos fakultatyviniuose protokoluose.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, susipažinusi su kreipimosi turiniu, pritaria piliečių iniciatyvinės grupės ir Šeimų asociacijos išreikštam susirūpinimui dėl kylančių praktinio įgyvendinimo problemų dėl poilsio formų vaikams ikimokyklinio ugdymo įstaigose, lankstumo užtikrinimo ir atkreipia dėmesį dėl ydingos prievartinio miego taikymo praktikos vaikų poilsui skirtu laiku metu.

Primintina, jog teisės aktai, reglamentuojantys sveikatos saugos reikalavimus², vykdant ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą, numato privalomai organizuojamą vaikų maitinimą ir *poilsį* tam skirtose patalpose ir (ar) pritaikytose erdvėse, jeigu vaikų ugdymas vykdomas ilgiau nei 4 val. Minėtos Higienos normos 27.2 papunktis įpareigoja įrengti žaidimų-miegamojo / poilsio patalpas / erdves kiekvienai vaikų ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo grupei, kurioje ugdomi 1 metų amžiaus ir vyresni vaikai, o poilsio patalpas įrengti pagal nustatytus reikalavimus (Higienos normos 39 p.).

Taigi, Higienos norma švietimo teikėją įpareigoja sudaryti atitinkamas sąlygas vaikams, kuriems yra poreikis pailsėti, pamiegoti dienos metu, tačiau Higienos normoje nėra įtvirtintos imperatyvios nuostatos dėl dienos miego vaikams. Pažymint, jog miegas vaikams yra labai svarbus sveiko vaiko vystymuisi, gerai vaikų tiek fizinei, tiek psichinei sveikatai, įskaitant elgesį, dėmesingumą, emocinę reguliaciją, raidos ypatumus, vaikų miegas ikimokyklinio ir

¹ Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai. Bendrasis komentaras Nr. 14 „Dėl vaiko teisės pirmiausia atsižvelgti į jo (jos) interesus“ (3 str. 1 dalis). Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas, 2013. https://www2.ohchr.org/English/bodies/crc/docs/GC/CRC_C_GC_14_ENG.pdf

² Lietuvos higienos norma HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22d. įsakymu Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“.

priešmokyklinio ugdymo įstaigose negali būti suprantamas kaip vienintelė, neišvengiama vaiko poilsio forma. Svarbu suprasti, jog vaiko poreikis miegui yra individualus, kaip ir atsisakymas miegoti dieną, kuriam gali turėti įtakos pvz., apsunkinta vaiko adaptacija įstaigoje. Ankstyvoje vaikystėje suformuojami miego įpročiai labai svarbūs dėl įtakos vėlesniam laikotarpiui. Esama situacija skatina ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas ir jų steigėjus lanksčiau ieškoti ir įgyvendinti poilsio formas vaikams ir užtikrinti jų įvairovę.

Atsižvelgiant į šiame kreipimesi keliamus klausimus dėl vaikų miego privalomumo ir jo organizavimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2017 m. buvo nagrinėtas panašaus pobūdžio kreipimasis, kurio metu buvo padaryta išvada, jog susiklosčiusią situaciją lemia ne reguliavimo problemos, kadangi nėra nustatytos prievolės (privalomas reikalavimas) miegoti vaikams dieną, o ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų ir (ar) jų steigėjų galimas nelankstumas ar kitos priežastys spręsti susiklosčiusią situaciją, argumentuojant žmogiškųjų išteklių ar patalpų stoka, kt. Vadovaujantis vaiko interesų prioritetiškumo principu, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose organizuojamas poilsis dienos metu turėtų būti suprantamas kaip vaiko teisės į poilsį, sąlygų, atitinkančių jų poreikius, realizavimu.

Įvertinant tai, kad miegas vaikams yra labai svarbus sveiko vaiko vystymuisi, fizinei ir psichinei sveikatai bei pageidautinas poilsiu skirto laiko metu ypač ankstyvojo amžiaus vaikų grupėje, manytina, jog ikimokyklinio ugdymo įstaiga, bendradarbiaudama ir (ar) aptardama situaciją su vaiko tėvais, kas leistų geriau įvertinti individualius vaiko miego poreikius bei visas su vaiku susijusias aplinkybes (ženklus, jog vaikui nereikia dienos miego – pvz, gera vaiko savijauta visą dieną), turėtų siekti užtikrinti galimybes vaikams saugiai užsiimti kita ramia veikla pritaikytose patalpose, erdvėse, netrukdam kitiems miegantiems vaikams.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, įvertindama nagrinėjamo klausimo aktualumą bei siekdama teigiamų pokyčių, pagal kompetenciją ir, esant poreikiui, galėtų dalyvauti aptarimuose, diskusijose, pateikti pasiūlymus ar pan.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė

Edita Žiobienė